

Sygn. akt V CSK 259/16

POSTANOWIENIE

Dnia 8 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSA Bogusław Dobrowolski (sprawozdawca)

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z wniosku T. Spółki Akcyjnej z siedzibą w [...]

przy uczestnictwie [...]

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 czerwca 2017 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 15 stycznia 2016 r., sygn. akt IV Ca .../15,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca T. S.A. w [...] wystąpił o ustanowienie za jednorazowym wynagrodzeniem służebności przesyłu na przysługującym uczestnikowi postępowania [...] Holdingowi Węglowemu S.A. w [...] prawie użytkowania wieczystego trzech nieruchomości, dokładnie określonych we wniosku, położonych w [...], przy ul. A. Wykonywanie służebności, według żądania wnioskodawcy, polegać ma na prawie pozostawienia znajdujących się nieruchomościach urządzeń elektroenergetycznych, tj. wolnostojących stacji transformatorowych, podziemnych linii kablowych, a także na prawie korzystania z nieruchomości w celu utrzymania, konserwacji, remontów, napraw i modernizacji urządzeń oraz na prawie przyłączania do stacji transformatorowych nowych odbiorców za pomocą nowych podziemnych linii kablowych.

Postanowieniem z dnia 28 października 2014 r. Sąd Rejonowy w [...] oddalił wniosek. Rozstrzygnięcie Sądu I instancji obejmowało również zgłoszone przez wnioskodawcę w toku postępowania wnioski ewentualne o ustanowienie - za wynagrodzeniem na rzecz właściciela nieruchomości - służebności na wskazanych wyżej nieruchomościach albo o ustanowienie służebności przesyłu jednocześnie na prawie użytkowania wieczystego i na prawie własności, za wynagrodzeniem przyznany w częściach na rzecz uczestników postępowania.

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił apelację wnioskodawcy od rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy wskazał, że w świetle art. 305¹ § 1 k.c. przedmiotem obciążenia służebnością przesyłu jest nieruchomość, a nie prawo. Jednocześnie zauważył, że w piśmiennictwie wyrażany był pogląd, że służebnością gruntową może być obciążona nie tylko nieruchomość gruntowa, ale i użytkowanie wieczyste gruntu oraz, że służebność taka może być ustanowiona na rzecz użytkownika. W orzecznictwie prezentowany był pogląd o możliwości ustanowienia służebności gruntowej na rzecz użytkownika wieczystego oraz z obciążeniem użytkowania wieczystego i każdorazowo akcentowano różnice między służebnością ustanowioną z obciążeniem tego prawa, a służebnością ustanowioną z obciążeniem rzeczy. Możliwość ustanowienia służebności gruntowej na użytkowaniu wieczystym

traktowano jako wyjątek od ustalonej w art. 285 § 1 k.c. reguły, zgodnie z którą służebność gruntowa jest ustanawiana jako obciążenie nieruchomości, a zatem powstaje w określonej relacji do prawa jej własności, wpływając na sposób jego wykonywania. Sąd Okręgowy nawiązał do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 roku, III CSK 174/13 (niepubl.), w którym wyjaśniono, że służebność przesyłu ma zapewnić przedsiębiorcy stabilny tytuł do korzystania z urządzeń, o jakich mowa w art. 49 § 1 k.c. Co do zasady taka służebność ma obciążać nieruchomość, a nie ustanowione na niej prawo użytkowania wieczystego. Sąd Okręgowy przychylił się do tego stanowiska Sądu Najwyższego i stwierdził, że służebność przesyłu ma tworzyć trwały tytuł do korzystania z nieruchomości w oznaczonym celu, a zatem ma obciążać nieruchomość, a nie ustanowione na niej prawo użytkowania wieczystego. Ustanowienie służebności gruntowej (przesyłu) z obciążeniem użytkowania wieczystego nie może gwarantować tej służebności takiej samej trwałości, jaką cechuje się służebność ustanawiana na nieruchomości. Z istoty prawa użytkowania wieczystego wynika, że użytkownik wieczysty jest uprawniony do takiego korzystania z nieruchomości, które nie narusza uprawnień właściciela i nie przekracza zakresu prawa wieczystego użytkowania jako prawa na rzeczy cudzej, nigdy nie może uszczuplać prawa własności właściciela gruntu. Dlatego przedsiębiorcy korzystającemu z urządzeń przesyłowych przysługuje roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem w stosunku do właściciela nieruchomości (art. 305¹ § 1 k.c.) i właściciel nieruchomości może też żądać od przedsiębiorcy wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu (art. 305² § 1 k.c.).

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy oddalił przedmiotowy wniosek ponieważ dotyczył ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego nieruchomości.

Sąd Okręgowy jednocześnie nie wykluczył tego, że wnioskodawca dysponuje już prawem składającym się na treść spornej służebności. Mianowicie jego poprzednik prawny w wyniku uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych nabył własność urządzeń przesyłowych i w związku z tym korzystał on z gruntów należących do innego przedsiębiorstwa państwowego (poprzednika prawnego uczestnika postępowania [...] Holdingu Węglowego S.A. w [...]), które miało

obowiązek znosić stan ukształtowany położeniem zainstalowanych na gruncie urządzeń.

Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną złożył wnioskodawca, zaskarżając to postanowienie w całości. W skardze opartej wyłącznie na pierwszej podstawie kasacyjnej, skarżący zarzucił naruszenie art. 305¹ k.c. w zw. z art. 233 k.c. i art. 241 k.c., art. 305² § 1 k.c. w zw. z art. 140 k.c. i art. 233 k.c., art. 305¹ k.c. i art. 305² § 1 k.c. Na tej podstawie wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Uczestnicy postępowania [...] Holding Węglowy S.A. w [...] i Miasto [...] wniesli o oddalenie skargi kasacyjnej, natomiast Skarb Państwa - Prezydent Miasta [...], reprezentowany przez Prokuratorię Skarbu Państwa, domagał się uwzględnienia skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy jest uzasadniona.

Przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie jest oparte na art. 305¹ k.c. i art. 305² § 1 k.c. żądanie wnioskodawcy ustanowienia służebności przesyłu na przysługującym uczestnikowi postępowania [...] Holdingowi Węglowemu S.A. w [...] prawie użytkowania wieczystego trzech nieruchomości gruntowych. Możliwość ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego nieruchomości nie była jednolicie rozstrzygana w praktyce sądowej w ostatnim czasie. Zagadnienie to dostrzegł też Sąd Okręgowy i dał temu wyraz w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia. Istotne jest, że Sąd Najwyższy w dniu 16 maja 2017 r., w składzie siedmiu sędziów, w sprawie III CZP 101/16, podjął uchwałę, zgodnie z którą służebność przesyłu może być ustanowiona na prawie użytkowania wieczystego. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie respektuje to stanowisko zawarte w uchwale siedmiu sędziów ponieważ uwzględnia ona dotychczasowy dorobek orzeczniczy i wskazuje sposób rozwiązania problemów związanych z ustanowieniem ograniczonego prawa rzeczowego, jakim jest służebność przesyłu, na prawie użytkowania wieczystego.

W związku z powyższym Sąd Najwyższy podzielił zawarty w skardze kasacyjnej wnioskodawcy zarzut dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy wymienionych w niej przepisów prawa materialnego (art. 305¹ k.c. w zw. z art. 233

k.c. i art. 241 k.c.) poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że służebność przesyłu nie może obciążać prawa użytkowania wieczystego nieruchomości. Konsekwencją tego stanowiska jest uwzględnienie skargi kasacyjnej.

Na ocenę zasadności skargi kasacyjnej nie miał wpływu wyrażony przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia pogląd, zgodnie z którym wnioskodawca dysponuje już prawem składającym się treść spornej służebności. W orzecznictwie dostrzeżono sygnalizowane przez Sąd drugiej instancji zagadnienie dotyczące tego, czy uzyskanie na własność przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach należących wówczas do Skarbu Państwa, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r., nr 2, poz. 6) spowodowało uzyskanie przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa - jako prawa związanego z własnością urządzeń - służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającego te nieruchomości. Zagadnienie to jest przedmiotem toczącej się przed Sądem Najwyższym sprawy III CZP 100/16, w której postanowieniem z dnia 16 lutego 2017 r. przekazano je do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu Sądowi Najwyższemu. Zatem dopiero w przyszłości okaże się czy rozstrzygnięcie tego zagadnienia będzie miało znaczenie dla niniejszej sprawy.

Sąd Najwyższy uznając skargę kasacyjną za uzasadnioną na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c.

jw

kc